

"סנאט" מספר 358 בנושאים כלכליים - חברתיים:

ח"כ עמירה דותן

ניתוח השוואתי של תפקוד הממשלה

ח"כ נדיה חילו

בנושאים כלכליים - חברתיים משנת

1992 עד שנת 2008 - ממצאי סקרי דעת קהל

יו"ר ראשון,

תקציר:

- התחום שבו חוסר שביעות הרצון היה הגבוה ביותר הוא הטיפול בשכבות חברתיות חלשות כאשר 65.5% מהמדגם טענו שהממשלה אינה מתפקדת כראוי בו.
- בתחום החינוך חל שיפור מובהק בהשוואה לשנה שעברה שאופיינה בשביתות ממושכות זאת כתוצאה מהתגמשות הממשלה במשא ומתן עם ועד ראשי האוניברסיטאות.
- עולים (מתחילת שנות ה-90) הצביעו על חוסר שביעות רצון גבוה באופן מובהק יותר מהוותיקים.
- לא נמצאה השפעה לרמת הדתיות על רמת שבעות הרצון מתפקוד של הממשלה.
- מהשוואת תשובות הסקר עבור חמש הממשלות האחרונות עולה כי הציבור רציונלי: שביעות הרצון מהתפקוד החברתי של הממשלה עלתה רק כאשר הוחלה בפועל מדיניות רווחה אקטיבית, וירדה כשקוצצו תקציבי הרווחה.

עו"ד יוסי כץ

מר הרמן בונן

Steering Committee

Mr. Uzi Baram Chair
Dr. Yossi Beilin, MK
Ms. Amira Dotan, MK
Mr. Gilad Erdan, MK
Mr. Shai Hermesh, MK
Dr. Ralf Hexel
Ms. Nadia Hilou, MK
Ms. Orit Noked, MK
Mr. Leon Litinetsky, MK

Former members of the steering committee

Former Chair,
The Late President
Chaim Herzog
Former Chair,
The Late Mr. Haim J.
Zadok
Dr. Yehuda Lankry,
Mr. Michael Eitan, MK
Adv. Yossi Katz
Dr. Winfried Veit
Mr. Gideon Saar, MK
Mr. Isaac Herzog, MK
Minister
Adv. Eti Livni
Mr. Eitan Cabel, MK
Mr. Hermann Bünz
Mr. Ephraim Sneh

רקע

מאז שנת 1992 עורך פרויקט סנאט סקר בנושא הערכת הציבור את תפקודה של הממשלה המכהנת בעת בה נערך הסקר, בנושאים כלכליים וחברתיים. הנושאים בהם מתבקש הציבור להעריך את תפקודה של הממשלה הם: חינוך, בריאות, אבטלה, שכבות חלשות, ציבור הפנסיונרים, תשתית כבישים, קליטת עלייה, דיור, שכר ואינפלציה.

באמצעות בחינת עשרת הפרמטרים הללו ניתן לקודד את ההערכה הכללית שרוכש הציבור לממשלתו בתחומים הכלכליים ובתחומים החברתיים בצורת ציון אחד המביא לידי ביטוי את כל אחד מהתחומים דלעיל. נוסף על כך, כתוצאה מהעקביות בעריכת הסקרים ניתן להשוות את רמת שביעות הרצון של הציבור מהממשלה הנוכחית ביחס לשבע הממשלות האחרונות (מאז ממשלת שמיר).

In cooperation with:
Friedrich Ebert Stiftung

מתודולוגיה

הסנאט הנוכחי מביא את נתוני סקר דעת-הקהל שנערך ע"י מכון "מחשוב" באמצעות 501 ראיונות טלפוניים בתאריכים ה-9 וה-10 בנובמבר 2008. הנתונים מושווים לממצאי סקרים שנערכו בשנים 1992-1994 (ממשלת רבין), 1997, 1998 (ממשלת נתניהו), 2000-2001 (ממשלת ברק) ומ-2003 עד 2007 (ממשלות שרון וממשלת אולמרט). בכל אחת מן השנים הללו נערך סקר דעת-הקהל בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית הבוגרת (+18). בכל הסקרים הוצגו שאלות זהות: המרואיין התבקש לתת ציון לתפקוד הממשלה בכל אחד מעשרה תחומים בנושאים כלכליים וחברתיים, שהוקראו לו. הציונים האפשריים היו: טוב מאוד, טוב, בינוני, לא טוב וגרוע. אנו מתייחסים לנסקרים שבחרו בתשובות "טוב מאוד" ו-"טוב" כשבעי רצון וכבעלי הערכה חיובית לתפקוד הממשלה, ואילו לנסקרים שבחרו בתשובות "לא טוב" ו-"גרוע" כלא שבעי רצון וכבעלי הערכה שלילית לתפקוד הממשלה.

תוצאות לשנת 2008

בכל עשרת הנושאים הכלכליים-חברתיים שנבחנו, היה שיעור מעניקי הציונים השליליים (לא טוב וגרוע), גבוה משיעור מעניקי הציונים החיוביים (טוב וטוב מאוד), השיעור הממוצע של מעניקי ציון שלילי ב-10 הנושאים, הינו 47% והוא גבוה במובהק משיעור מעניקי הציון החיובי שעומד על 18% בלבד. תוצאה זו חוזרת על עצמה על פני השנים, הנטיה הכללית של הציבור הינה לחוסר הערכת תפקוד הממשלה בתחומים הכלכליים והחברתיים.

התחום שבו חוסר שביעות הרצון היה הגבוה ביותר הוא הטיפול בשכבות חברתיות חלשות כאשר 65.5% מהמדגם טענו שהממשלה אינה מתפקדת כראוי בו (לעומת 71.1% ב-2007 ההבדל אינו מובהק). גם בתחומים הדאגה לפנסיונרים ופתרון בעיות הדיור קיבלה הממשלה ציונים גרועים ביותר: 58.5% ו-55.1% בהתאמה סברו שתפקודה בהם גרוע.

בתחום החינוך חל שיפור מובהק בהשוואה לשנה שעברה. ב-2007 83.6% מהמדגם סברו שתפקודה של ממשלת אולמרט בתחום החינוך היה גרוע זאת לעומת 55.5% בלבד ב-2008. תוצאה זו מעידה לדעתנו על השפעת השביתות הממושכות של המורים העל-יסודיים ושל חברי הסגל הבכיר באוניברסיטאות בשנת הלימודים תשס"ח, וזאת בהשוואה להתגמשות שגילתה הממשלה במשא ומתן עם ועד ראשי האוניברסיטאות השנה.

השפעת המשתנים הדמוגרפיים על הערכת תפקודה של הממשלה

המשתנים הדמוגרפיים אשר השפעתם על תפיסת הציבור את תפקודה של הממשלה בתחומים הכלכליים חברתיים נבחנו במסגרת הנוכחית הם: רמת הכנסה, גיל, השכלה, מוצא, וותק בישראל, רמת דתיות, ומעמד בעבודה.

רמת הכנסה של הנשאלים השפיעה על רמת שביעות הרצון שלהם משני תחומים הקשורים לשכר האחד מרמת האינפלציה והשני שמירה על השכר הריאלי – בשני המקרים בעלי הכנסות הגבוהות יותר הביעו שביעות רצון רבה יותר מתפקודה של הממשלה בתחומים אלו.¹ כלומר, בעלי הכנסות גבוהות יחסית השליכו ממצבם האישי על תפקוד הממשלה. באופן דומה מבוגרים היו פחות שבעי רצון מרמת הדאגה לפנסיונרים של הממשלה ומרמת קידום שירותי הבריאות של הממשלה.

המשתנה השכלה ומוצא אירופה-אמריקה השפיעו על רמת שביעות רצון גבוהה יותר מתפקודה של הממשלה בנושא השמירה על רמת אינפלציה נמוכה. הסיבה לקשר זה עוברת גם דרך הקשר בין משתנה זה לבין רמת ההכנסה. להערכתנו המעמד הבינוני גבוה, בעלי השכלה גבוהה, ממוצא "אשכנזי" – אך לא העולים מאז שנות ה-90 – מזדהים יותר עם המדיניות הכלכלית שדואגת בראש ובראשונה לסביבת עסקים נוחה וזאת לעיתים על חשבון דאגה לשכבות החלשות.

למול קבוצה יחסית שבעת רצון זו עומדים העולים שעלו לישראל מתחילת שנות ה-90 אשר הצביעו באופן מובהק על חוסר שביעות רצון בשיעור גבוה יותר מהוותיקים במרבית התחומים החברתיים: קידום החינוך, פתרון בעיות דיור, דאגה לפנסיונרים וטיפול בשכבות חברתיות חלשות.

¹ בתחום קליטת עלייה – בעלי הכנסות גבוהות הביעו שיעור חוסר שביעות רצון גבוה יותר מבעלי הכנסות נמוכות – ממצא זה לא ברור ויש לבחון אותו בסקרים נוספים.

מהצלבה בין תוצאות סקר זה למחקר על עוני סובייקטיבי שביצעה הגר צמרת-קרצ'ר ממרכז מאקרו², בו נתגלה כי העולים בישראל חשים יותר עניים, וסטנדרט המחיה שלהם נמוך יותר, ניתן להסיק שלמרות שבנתוני העוני הרשמיים העולים אינם מתגלים כקבוצה ענייה יותר הרי שעל הממשלות לתת את הדעת על המצוקות הייחודיות לקבוצת אוכלוסייה זו.

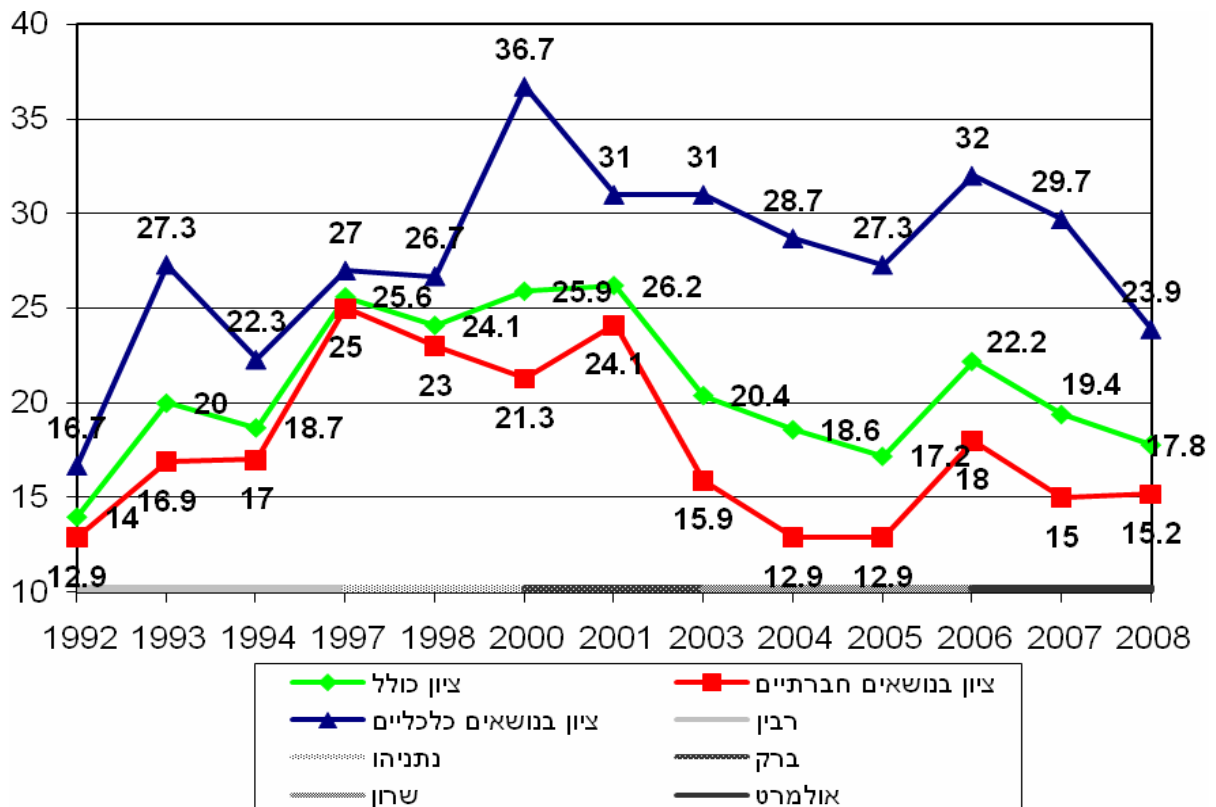
ממצא מעניין שקיבלנו הוא שלא נמצא קשר בין רמת הדתיות לבין רמת שביעות הרצון מתפקודה של הממשלה בתחומים החברתיים והכלכליים. גם בין המשתנה מעמד בעבודה – שכיר, עצמאי או לא עובד, לא נמצא קשר לבין התשובות.

השוואה בין תפקוד ממשלות שונות בתחומים החברתיים והכלכליים

כאמור זוהי הפעם ה-13 אשר בה מועבר הסקר במתכונתו הנוכחית למדגם מייצג של האוכלוסייה מאז שנת 1992, ובזמן כהונתן של חמש ממשלות שונות. מהשוואת התוצאות ניתן להצביע על שינוי מגמה בר משמעות אחד והוא עליית רמת שביעות הרצון מתפקודה של הממשלה בתחומים הכלכליים והחברתיים החל משנת 1997 ועד 2001 (בהשוואה ל-1992, 1993 ו-1994) מממוצע של 17.6% שבעי רצון, לממוצע של 25.5%. בתקופה זו נכנסו לתוקפם המלא צעדי המדיניות החברתית הפוזיטיביים והאקטיביים של ממשלת רבין: הגדלת תקציב החינוך, החוק לצמצום ממדי העוני, העלאת קצבאות הילדים, קצבאות הבטחת הכנסה ועוד. צעדים אלו שליוו את תהליך השלום שהביא לפריחה כלכלית באותה תקופה שינו את תדמית הממשלות בעיני הציבור באופן מובהק. משנת 2001 המשבר הכלכלי העולמי ואינתיפאדת אל-אקצה שינו את הלך הרוח כמו גם את תדמית הממשלה בעיני הציבור ומאז לאחר התיצבות של כחמש שנים בשיעור שביעות רצון רב יותר, חלה הידרדרות שמגלה גם היא יציבות מאז: מממוצע של 25.5% שבעי רצון לממוצע של 19.3%.

תרשים 1: שיעור המרוצים מתפקוד הממשלה 1992-2008

(ממוצע מעניקי ציון טוב + טוב מאוד)

² צמרת-קרצ'ר, הגר "אמידת עוני סובייקטיבי בישראל: התבססות על תחושות הנשאלים לקביעת העוני ורמת ההכנסה הסבירה", בתוך: רובי נתנון והגר צמרת-קרצ'ר, עורכים "חלון פתוח לרווחה פתרון כלכלי חברתי לישראל", 2008.

הערכת תפקוד הממשלה לאורך זמן

% מעניקים ציון טוב מאוד + טוב

*	שנה/נושא	08	07	06	05	04	03	01	00	98	97	94	93	92
כ	שמירה על אינפלציה נמוכה	27	39	39	41	42	40	34	50	26	24	6	24	23
כ	פיתוח תשתית כבישים	29	37	43	32	35	44	42	41	41	40	57	46	17
ח	קליטת עליה	25	28	29	24	26	27	39	34	42	43	28	26	21
ח	קידום שירותי בריאות	24	24	32	14	20	22	31	26	25	32	17	22	13
כ	שמירה על השכר הריאלי	15	13	14	9	9	9	17	19	13	17	4	12	10
ח	הקטנת אבטלה	15	15	12	12	10	7	9	16	8	15	15	18	8
ח	קידום חינוך	13	5	20	12	15	18	28	23	30	28	23	21	25
ח	פתרון בעיות דיור	10	14	14	13	12	16	18	18	20	17	9	14	10
ח	דאגה לפנסיונרים	11	10	12	7	11	13	28	22	20	22	18	9	5
ח	טיפול בשכבות חלשות	8	9	7	8	6	8	16	10	16	18	9	8	8
	ציון כולל	17.8	19.4	22.2	17.2	18.6	20.4	26.2	25.9	24.1	25.6	18.7	20.0	14.0
ח	ציון בנושאים חברתיים	15.2	15.0	18.0	12.9	12.9	15.9	24.1	21.3	23.0	25.0	17.0	16.9	12.9
כ	ציון בנושאים כלכליים	23.9	29.7	32.0	27.3	28.7	31.0	31.0	36.7	26.7	27.0	22.3	27.3	16.7
	ציון בנושאי אינפלציה, שכר ואבטלה	19.1	22.3	21.7	20.6	20.3	18.7	20.0	28.3	15.7	18.7	8.3	18.0	13.7

* ח'- תחום חברתי, כ' – תחום כלכלי